

Posudek

rigorózní práce **Mgr. Moniky Hýskové** na téma

„Rodičovství a jeho současná právní problematika“

Autorka předložila rigorózní práci v rozsahu 131 stran výkladového textu včetně úvodu a závěru. Svůj výklad zkoumané právní problematiky autorka rozložila do osmi kapitol.

První kapitola je věnována výkladu některých obecně teoretických otázek týkajících se systematického zařazení rodinného práva v oblasti českého soukromého práva. V této kapitole taktéž autorka uvádí, co rozumí pod pojmem rodičovství. Podle její představy a záměru, kterým se především v dalším výkladu *de lege lata* věnuje zkoumané problematice, jde o pojetí rodičovství z hlediska jeho vzniku jakožto právního vztahu. Samozřejmě, že rodičovstvím v nejširším pojetí by bylo možno chápat i práva a povinnosti, které nastávají každému rodiči, pokud se jím, na základě působení konkrétních právních skutečností, stal. Autorka zřejmě proto na straně 5 uvedla vysvětlení, čím se bude ve své práci zabývat, s tím, že rozebere některé aktuální společenské a právní otázky, které zde vznikají.

Druhá, třetí a čtvrtá kapitola pojednává o hmotněprávních i procesních předpokladech vzniku mateřství i otcovství *de lege lata*. Této problematice autorka věnuje téměř polovinu výkladu, který tvoří obsah její práce. Autorka se nejdříve zabývá určením mateřství. Jak je potom dále v práci ukázáno, největším teoretickým i praktickým problémem, který postupně v řadě zemí euroatlantického prostoru vznikl, je problematika surrogačního mateřství. V této kapitole se však autorka ze systematického hlediska surrogačním mateřstvím nezabývá (tento výklad oddělila do zvláštní kapitoly páté speciálně této problematice věnované), proto v kapitole třetí dále pokračuje ještě rozbořem popření mateřství a to poukazem na tzv. maternitní spory, kterým věnuje *de lege lata* velmi důkladný a systematický výklad. Tento výklad, v kapitole o mateřství, hodnotím pozitivně. Následuje rozsáhlá, klasická problematika určení otcovství, již se autorka věnuje důkladně se znalostí literatury a to z hlediska hmotného i procesního práva. V této kapitole bylo možno event. uvést i více odkazů na judikaturu. Kladně hodnotím výklad podaný na stránce 30 a násl. o závěrech, které zaujal ve svém nálezu Ústavní soud v § 57 odst. 1 zákona o rodině v souvislosti s délkou lhůty pro podání žaloby na popření otcovství.

Z textu předložené rigorózní práce vyplývá nejen to, že se autorka snažila pečlivě a podrobně seznámit čtenáře s textem i záměrem tohoto ústavního nálezu, ale zaujímá k němu na straně 35 i vlastní názor spočívající v tom, že by bylo možno uvažovat ještě o další problematice, která s otázkami řešenými v tomto nálezu souvisí.

Pokud jde o první domněnku otcovství, zabývá se autorka nejen určením otcovství, ale též jeho popřením a kromě hmotného práva uvádí i podstatné souvislosti s právem procesním. Pokud jde o druhou domněnku otcovství, zabývá se autorka aktuální problematikou nepravdivého souhlasného projevu vedoucího k určení otcovství. Autorka uvažuje velmi zajímavým způsobem nad různými možnostmi takové „nepravdivosti“ – podle mého názoru mohl tento výklad být ještě podrobnější, nejen *de lege lata*, ale také *de lege ferenda*, neboť rozhodně jde o aktuální problematiku související s rodičovstvím. V uplynulých letech a v současnosti nejen v České republice, ale i jinde v Evropě, v různých sociálních souvislostech k těmto jednáním dochází. Do určité míry lze některé postupy (viz dohodnutou tzv. přímou adopci) označit jako případy obchodování s dětmi. Obchodování s dětmi je velmi nebezpečným protisociálním jevem, jemuž je nutno čelit.

V kapitole čtvrté se autorka zabývá nejen popřením otcovství, které bylo založeno na základě druhé domněnky, ale cca na deseti stranách textu se dále zabývá popěrným právem nejvyššího státního zástupce a poukazuje na některé problematické otázky, které vznikly v důsledku § 62a zákona o rodině, který byl zaveden novelou v roce 1998. Pozitivně hodnotím pečlivý výklad věnovaný určování otcovství pomocí třetí domněnky otcovství, do kterého autorka zapracovala nejen hmotněprávní problematiku, ale též problematiku procesní *de lege lata* a neopomněla ani na stručnou zmínku o asistované reprodukci.

Závěr čtvrté kapitoly (strana 71 a násl.) uvádí autorka pod nadpisem „Určení otcovství nad rámec zákonných domněnek a úvahy *de lege ferenda* v souvislosti s touto problematikou“. Do určité míry se autorka inspirovala článkem prof. Aleny Winterové, který cituje na stránce 74. Nejde tu však o pouhou transkripci tohoto článku, ale autorka uvádí i některé svoje závěry, ke kterým došla. Podle mého názoru je velmi vhodné, že autorka kapitolu čtvrtou právě tímto výkladem obohatila. Kapitola pátá je věnována výkladu o tzv. surrogacním mateřství. Autorka, jak již bylo zmíněno dříve, věnuje výkladu této problematiky zvláštní pozornost. Odpovídá to totiž názvu její práce – totiž toho, že práce směřuje k výkladu otázek, které jsou kladeny v souvislosti s pokrokem lékařské vědy event. i genetiky. Autorka svému zde podanému výkladu věnuje velkou pozornost, i to je důvodem většího rozsahu této kapitoly. Zapracovala do ní totiž i stručný přehled některých zahraničních evropských úprav. V této kapitole se věnuje velmi podrobně zkoumané materii *de lege lata* i problematice vhodného řešení *de lege ferenda*.

Nepochybně aktuální problematikou související s určením rodičovství byla a je spojována event. právní úprava tzv. anonymních a utajených porodů. Jde o problematiku, která v posledních dvou desetiletích na sebe soustředila pozornost širší veřejnosti a posléze i veřejnosti právnické. Nakonec diskuse i snaha předkládat návrhy legislativní úpravy vyústila v kodifikaci tzv. utajených porodů. Příslušná právní úprava byla vložena do veřejnoprávního předpisu v podstatě s tím, že soukromoprávní základ z právního vztahu matky a dítěte vlastně nebyl eliminován. Sociálně právní problematika utajených porodů náleží k jednomu z řešení právní a společenské situace nechtěných dětí. Česká republika rozhodně není jediným státem, který se tuto problematiku snaží řešit. Jde o starobylý problém, k němuž v historii bylo přistupováno různě a možno říci, že jeho legislativní řešení nikdy nebylo a není dokonalé a jindy chybí vůbec a společnost zaujímá postup jakési „faktické cesty“ trpěné právním řádem, čili určité jednání rodičů, které není zakázáno, tudíž není ani sankcionováno. Toto ovšem autorka rozebírá dále v kapitole sedmé nadepsané „Babyboxy – schránky pro odložené děti“. Zejména této problematice babyboxů se pak autorka věnuje velmi podrobně na cca patnácti stranách textu své práce. To proto, že i tuto problematiku považuje autorka za velmi živou a po právní stránce skutečně velmi problematickou. I z textu této kapitoly je zřejmé, že autorka ji psala se znalostí věci, s velkým zaujetím a vyjádřením vlastních názorů. Pokusila se problematiku prozkoumat z různých úhlů pohledu. V této kapitole mně chybí jen jeden pohled – a to gramatický zda pojem „odložené dítě“ je z hlediska českého jazyka správný? Pojmu se sice běžně v literatuře starší i novější používá, proto jde o pojem „vžitý“, nikdo si ovšem neuvědomuje, že „odložit“ lze pouze věc neživou.

Konečně bych ráda kladně hodnotila poslední osmou kapitolu věnovanou textu nového občanského zákoníku a úvahám *de lege ferenda*. Autorka když psala svou práci, upozorňuje, že měla k dispozici text tohoto zákona z dubna roku 2011 (sněmovní tisk č. 362). Autorka se tomuto textu věnuje velmi podrobně, cca na deseti stranách a opět uvádí v textu své názory, ať již *de lege lata* nebo *de lege ferenda*. Je třeba kladně hodnotit tuto snahu autorky předložené práce a vyzdvihnout její pečlivou přípravu.

Autorka uvádí seznam literatury monografické, odborné články a studie a internetové a další zdroje. Z těchto literárních zdrojů autorka systematicky čerpala a při tom vždy uváděla na příslušné stránce v poznámce, o jaký literární zdroj jde (celkem 85 odkazů).

Předložené práci nelze vytknout žádné podstatné nedostatky takového rázu, které by ji jako celek činily nezpůsobilou k ústní obhajobě. Práce jako celek není popisná, někdy je možná až zbytečně detailní (to samo o sobě nemusí být vždy na škodu). Jednotlivé kapitoly jsou v zásadě úměrné co do rozsahu, zejména ty, které popisují právní úpravu de lege lata. Kapitoly zabývající se nedostatečností právní úpravy a eventuálními úvahami de lege ferenda nebo podobnými rodinně právními souvislostmi vzniku rodičovství a jeho souvislostmi s pokrokem vědy a společenskými změnami, si někdy vyžadují více místa. Zejména tomu tak je tehdy, když jde o autorku, která se snaží uvažovat samostatně, je zkoumanou problematikou zaujatá a má méně zkušeností s literární prací.

Při ústní obhajobě by se autorka mohla věnovat problematice druhé domněnky otcovství, zejména též proto, že jde o domněnku, která se uplatňuje ve společnosti čím dál ve větším rozsahu v souvislosti s nesezdaným soužitím rodičů.

Předloženou práci, která zásadně splňuje předpoklady práce rigorózní, ať již jde o znalosti zkoumané problematiky, tak i o práci s literaturou a snahu o samostatný přístup ke zkoumaným problémům, proto doporučuji k ústní obhajobě.

V Praze 27. října 2012

Doc. JUDr. Senta Radvanová, CSc.
konzultant rigorózní práce